

Sygn. akt II CSK 720/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A. B. i J. B.
przeciwko Skarbowi Państwa - Szefowi Wojskowego Zarządu
Infrastruktury w P.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 2 października 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 26 marca 2014 r.,

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od strony pozwanej na rzecz powodów kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 23 grudnia 2005 r. powodowie wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa – Szefa Wojskowego Zarządu Infrastruktury w P. kwoty 62 183 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania do dnia zapłaty. Nakazem zapłaty z dnia 30 sierpnia 2007 r. Sąd Rejonowy w P. nakazał stronie pozwanej zapłatę tej kwoty. Po wniesieniu sprzeciwu przez stronę pozwaną powodowie rozszerzyli żądanie pozwu do kwoty 148 958 zł. Kwota ta miała stanowić naprawienie szkody wynikłej z ograniczenia sposobu korzystania z nieruchomości powodów będącego skutkiem wprowadzenia strefy ograniczonego użytkowania dla lotniska P. Przed wytoczeniem powództwa powodowie bezskutecznie wezwali stronę pozwaną do zapłaty odszkodowania oraz złożyli wniosek o zawiązanie jej do próby ugodowej, jednak strona pozwana odmówiła zawarcia ugody.

Wyrokiem z dnia 25 sierpnia 2009 r. Sąd Rejonowy w P. uwzględnił powództwo, zasądzając żadaną przez powodów kwotę tytułem odszkodowania ze rewitalizację akustyczną i spadek wartości nieruchomości. Na skutek apelacji strony pozwanej Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 15 grudnia 2009 r. zmienił wyrok z dnia 25 sierpnia 2009 r. w ten sposób, że obniżył zasądzoną kwotę do wysokości 24 095 zł, obejmującej jedynie koszty rewitalizacji akustycznej nieruchomości, nie oddalił jednak powództwa w pozostałym zakresie, dotyczącym utraty wartości nieruchomości. Skargę kasacyjną powodów co do żądania za utratę wartości nieruchomości, tj. ponad kwotę 24 095 zł, Sąd Najwyższy odrzucił postanowieniem z dnia 7 lipca 2011 r. przyjmując, że w tym zakresie brak substratu zaskarżenia. Powodowie nie zażądali w terminie uzupełnienia wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 grudnia 2009 r.

Pozwem z dnia 16 lutego 2012 r. powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od Skarbu Państwa - Szefa Wojskowego Zarządu Infrastruktury w P. kwoty 124 863 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wyrokowania, żądając tej kwota tytułem naprawienia szkody wynikłej z utraty wartości nieruchomości z racji tego, że

co do tej kwoty brak rozstrzygnięcia w wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 grudnia 2009 r.

Wyrokiem z dnia 28 października 2013 r. Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powodów 85 967 zł, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Ustalił, że powodowie są współwłaścicielami na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej nieruchomości położonej w P. przy ul. L. [...], stanowiącej działkę nr [...], dla której Sąd Rejonowy prowadzi księgę wieczystą nr [...]. Od dnia 1 stycznia 2004 r. obowiązuje rozporządzenie Wojewody [...] z dnia 17 grudnia 2003 r. w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska wojskowego P. (Dz. Urz. Województwa [...] z dnia 17 grudnia 2003 r., Nr 200, poz. 3873, dalej jako rozporządzenie z dnia 17 grudnia 2003 r.), wydane na podstawie art. 135 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm., dalej ustawa z 2001 r.). Rozporządzenie z dnia 17 grudnia 2003 r. zmieniono rozporządzeniem Wojewody z dnia 31 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. Województwa [...] z dnia 22 stycznia 2008 r., Nr 1, poz. 1, dalej jako rozporządzenie z dnia 31 grudnia 2007 r.), które weszło w życie w dniu 22 lutego 2008 r.

Uwzględniając powództwo do kwoty 85 967 zł Sąd Okręgowy stwierdził, że kwota ta odpowiada ustalonej przez biegłego kwocie utraty wartości nieruchomości powodów, a roszczenie powodów ma uzasadnienie w treści art. 129 ust. 2 ustawy z 2001 r. Nie uwzględnił zarzutu upływu terminu prekluzyjnego określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r., stanowiącym, że z roszczeniami określonymi w art. 129 ust. 1-3 ustawy z 2001 r. można wystąpić w okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego powodującego ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości. Przyjął bowiem, że roszczenie zostało zgłoszone w pozwie z dnia 23 grudnia 2005 r. i zgłoszenie to ma skutek także w odniesieniu do tej jego części, o której nie orzeczono w wyroku z dnia 15 grudnia 2009 r. i która jest objęta drugim pozwem.

Wyrok Sądu Okręgowego z dnia 28 października 2013 r. zaskarżyła strona pozwana w części uwzględniającej powództwo, natomiast powodowie zaskarżyli

go w części, w której oddalał on ich żądanie. Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 26 marca 2014 r. oddalił obie apelacje.

Sąd drugiej instancji nie zgodził się z podniesionym przez stronę pozwaną zarzutem naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. uznając, że skoro w wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 grudnia 2009 r. brak rozstrzygnięcia o części żądania i powodowie nie wystąpili o jego uzupełnienie, to ponownemu dochodzeniu przez nich tej części żądania nie stała na przeszkodzie powaga rzeczy osądzonej tegoż wyroku. Podzielił także pogląd Sądu pierwszej instancji co do oceny podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu niedochowania terminu określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r. Wyjaśnił, że miarodajną datą początkową dla oceny dochowania tego terminu był 1 stycznia 2004 r. (data wejścia w życie rozporządzenia z dnia 17 grudnia 2003 r.), gdyż rozporządzenie z dnia 31 grudnia 2007 r. zmieniło oznaczenie stref ograniczonego użytkowania, ale nie wprowadziło zmiany ograniczeń, które wynikały z rozporządzenia z dnia 17 grudnia 2003 r.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 marca 2014 r. skargę kasacyjną wniosła strona pozwana, zaskarżając go w części oddalającej jej apelację od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 28 października 2013 r. W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzuciła naruszenie art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r., a w ramach drugiej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) - art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Na tych podstawach wniosła o uchylenie w zaskarżonej części wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 marca 2014 r. i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego z dnia 28 października 2013 r. i odrzucenie pozwu w tym zakresie względnie o uchylenie w zaskarżonej części wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 marca 2014 r. i jego zmianę przez oddalenie powództwa w całości bądź przekazanie sprawy w zakresie objętym zaskarżeniem temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zdaniem strony pozwanej naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 (w zw. z art. 391 § 1 zd. 1) k.p.c. miało polegać na tym, że rozpoznając drugi pozew Sąd drugiej instancji orzekał o roszczeniu, które prawomocnie osądzono w wyrokach z dnia 25 sierpnia 2009 r. i z dnia 15 grudnia 2009 r. Sentencja wyroku z dnia 15 grudnia 2009 r.

przesądza, że w wyroku tym orzeczono jedynie o roszczeniach powodów do kwoty 24 095 zł, tj. w zakresie kosztów rewitalizacji akustycznej nieruchomości. Mimo, że wyrokiem tym zmieniano wyrok z dnia 25 sierpnia 2009 r., to nie oddalono w nim powództwa powodów w pozostałym zakresie, tj. co do kwoty 124 863 zł dotyczącej roszczenia o naprawienie szkody z tytułu utraty wartości nieruchomości. Oznacza to, że w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 15 grudnia 2009 r. nie orzeczono o całości żądania powodów, gdyż wyrokiem tym nie objęto roszczenia o zapłatę kwoty 124 863 zł. W takiej sytuacji powodowie mogli w terminie dwutygodniowym od dnia ogłoszenia wyroku z dnia 15 grudnia 2009 r. wnioskować o jego uzupełnienie (art. 351 § 1 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c.) albo - po upływie tego terminu - wytoczyć nowe powództwo, gdyż upływ ten oznaczał zakończenie stanu zawisłości sprawy w zakresie żądania nieobjętego wyrokiem. Nieorzeczenie w wyroku z dnia 15 grudnia 2009 r. o roszczeniu o zapłatę kwoty 124 863 zł oznacza, że brak w tym zakresie rozstrzygnięcia sądowego i że powaga rzeczy osądzonej tego wyroku nie rozciąga się na to roszczenie (art. 366 k.p.c.), a tym samym nie stanowi przeszkody do objęcia go nowym powództwem (*mutatis mutandis* stosuje się tu stanowisko prezentowane przez Sąd Najwyższy na tle uchylonego już art. 321 § 2 k.p.c., por. wyroki z dnia 4 listopada 1966 r., II PR 436/66, OSNCP 1967, nr 4, poz. 79; z dnia 5 lipca 1967 r., I PR 197/67, niepubl.; z dnia 16 maja 1969 r., II PR 131/69, niepubl.; z dnia 15 lipca 1969 r., II CR 246/69, OSPiKA 1970, nr 5, poz. 98; z dnia 27 września 1973 r., III CRN 223/73, OSNCP 1974, nr 7-8, poz. 134). Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c. jest więc bezzasadny.

Zarzut naruszenia art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r., podniesiony na wypadek nieuwzględnienia zarzutu naruszenia art. 199 § 1 pkt 1 w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c., oparty jest na twierdzeniu, że skutki wytoczenia pierwszego powództwa w dniu 23 grudnia 2005 r. w zakresie dochowania dwuletniego terminu określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r. nie mogą rozciągać się na roszczenie zgłoszone w drugim powództwie wytoczonym w dniu 16 lutego 2012 r., jeśli uznać, że roszczenie to nie stało się przedmiotem rozstrzygnięcia zawartego w wyroku z dnia 15 grudnia 2009 r.

W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, że termin określony w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r. jest terminem zawitym, a nie terminem przedawnienia. Jest to termin wyznaczony dla zgłoszenia roszczeń wskazanych w art. 129 ust. 1-3 ustawy z 2001 r. obowiązanemu do ich realizacji, którego dochowanie warunkuje zachowanie tych roszczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2008 r., II CSK 216/08, niepubl.; z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12, OSNC 2014, nr 4, poz. 47; z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, OSNC-ZD 2015, nr B, poz. 16). Odrębną kwestią jest przedawnienie tych roszczeń. Stanowią one roszczenia majątkowe, niemieszczące się w ramach odpowiedzialności deliktowej, w związku z czym stosuje się do nich termin przedawnienia wynikający z art. 118 k.c., biegnący od chwili ich powstania, tj. od dnia wprowadzenia ograniczeń korzystania z nieruchomości, gdyż wtedy stają się one wymagalne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, OSNC-ZD 2015, nr B, poz. 16). Dodać należy, że wystąpienie z roszczeniem stosownie do art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r. ma charakter czynności jednorazowej w odniesieniu do danego roszczenia - dokonanie tej czynności w terminie wskazanym w tym przepisie oznacza jego dochowanie i kończy jego bieg. Skutkiem tego jest zachowanie roszczenia przez uprawnionego, choćby na drodze sądowej dochodził on roszczenia w większym rozmiarze niż objęty wystąpieniem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12, OSNC 2014, nr 4, poz. 47) oraz choćby dochodził roszczenia nie w jednym, ale w kolejnych procesach.

Odrębną kwestią jest ustalenie, kiedy następuje wystąpienie z roszczeniem, o którym mowa w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001. Judykatura przyjmuje, że musi chodzić o zgłoszenie roszczenia obowiązanemu do jego zaspokojenia (np. wystąpienie do niego o wypłatę odszkodowania, por. wyroki Sądu Najwyższego dnia 10 października 2008 r., II CSK 216/08, niepubl.; z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12, OSNC 2014, nr 4, poz. 47; z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, OSNC-ZD 2015, nr B, poz. 16). Chodzi tu o oświadczenie skierowane do obowiązanego, które – celem dochowania terminu określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r. - musi przed jego upływem do niego dojść w taki sposób, aby mógł się z nim zapoznać (art. 61 k.c.). W razie, gdy nośnikiem tego

oświadczenia jest pozew lub inne pismo procesowe, dla dochowania terminu, o którym mowa w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r., konieczne jest, aby przed jego upływem pozew lub to pismo zostały doręczone obowiązanemu, nie wystarcza zaś to, że przed tym upływem powództwo zostanie wytoczone lub pismo zostanie wniesione do sądu.

Sądy obu instancji w niniejszej sprawie, podobnie jak Sądy obu instancji w sprawie zakończonej wyrokiem z dnia 15 grudnia 2009 r., przyjęły, że decydująca dla dochowania terminu określonego w art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 miała być chwila wytoczenia pierwszego powództwa, tj. dzień 23 grudnia 2005 r., doręzonego stronie pozwanej dopiero po wydaniu nakazu zapłaty z dnia 30 sierpnia 2007 r. (por. art. 502 § 2 k.p.c.). Założenie to było nietrafne, ale nie ma to znaczenia, ponieważ powodowie przed wytoczeniem tego powództwa skierowali do strony pozwanej wezwanie do zapłaty i podjęli próbę zawezwania do próby ugodowej, na którą strona pozwana odpowiedziała negatywnie. W ten więc sposób, a nie przez wytoczenie powództwa w dniu 23 grudnia 2005 r., dochowali terminu wynikającego z art. 129 ust. 4 ustawy z 2001 r. Miało to ponadto skutki nie tylko w odniesieniu do tej części ich żądania, o której rozstrzygnięto w wyroku z dnia 15 grudnia 2009 r., ale także w odniesieniu do tej części ich żądania, która objęta jest drugim pozewem, a o której nie rozstrzygnięto w pierwszym postępowaniu.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴, art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., orzekł jak w sentencji.

kc